

On the Frontier of Urbanization: Informal Settlements in Yangon, Myanmar

မြို့ပြတိုးချဲ့မှု၏ နယ်သစ်ဒေသ - မြန်မာနိုင်ငံ၊ ရန်ကုန်မြို့မှ စနစ်တကျဖွဲ့ထားခြင်းမရှိ၊ ဥပဒေ၏ အလွန် ကျူးကျော် အခြေချနေထိုင်မှုများ

Eben I. Forbes အိဘန် အိုင် ဖော့ (ဘစ်)

ဤစာတမ်းသည် ရန်ကုန်မြို့၏ အဆင်းရဲဆုံးသော နေထိုင်သူများဖြစ်သည့် ကျူးကျော်ရပ်ကွက်များတွင် နေထိုင်သူများ၏ အခြေအနေကို လေ့လာ သုံးသပ်ထားပါသည်။ ရန်ကုန်မြို့နယ်နိမိတ်အတွင်းသို့ မျှော်လင့်ချက်ဖြင့် စတင်ဝင်ရောက်လာသည့် ရွှေပြောင်းနေထိုင်ကြသူများ မည်သည်တို့ကို တွေ့ကြုံရသည်ကို စူးစမ်းရှာဖွေပြီး၊ တချိန်တည်းမှာပင် မြို့တွင်းစရိတ် များကို မတတ်နိုင်တော့သဖြင့် ရန်ကုန်မြို့ပြ နေထိုင်စရိတ် ပို၍သက်သာ မည့် အခြား ဒေသများကို ရွှေပြောင်းနေထိုင်ရသော ဆင်းရဲသားများ၏ အခြေအနေကိုလည်း ထည့်သွင်းတင်ပြထားပါသည်။

လက်ရှိခန့်မှန်းချက်များအရ မြန်မာနိုင်ငံတွင် မြို့ပြလူဦးရေသည် စုစုပေါင်း လူဦးရေ၏ ၂၉ မှ ၃၄ ရာခိုင်နှုန်းကြားရှိပါသည်။ သို့သော်လည်း (ကမ္ဘာတွင်မူ မြို့ပြလူဦးရေက ကျေးလက်လူဦးရေကို ၂၀၀၅ ခုနှစ် ကတည်းကပင် ကျော်သွားခဲ့ပြီး) မြန်မာနိုင်ငံတွင် မြို့ပြတိုးချဲ့သည့်လက်ရှိနှုန်းထားအရ မြို့ပြလူဦးရေသည် ကျေးလက်လူဦးရေကို ၂၀၄၀ ပြည့်နှစ်ရောက်လျှင် ကျော်သွား ပေမည်။ မကြာသေးမီက မြန်မာ နိုင်ငံရေးနှင့် စီးပွားရေး တံခါးဖွင့်မှုတို့ ကြောင့် လုပ်သားအင်အား ဈေးပေါ်ခြင်းနှင့် သဘာဝ သယံဇာတ များပြား သည့် မြန်မာကို “နယ်သစ် ဒေသ ဈေးကွက်” အဖြစ် ကုမ္ပဏီများမှ အားသာချက် ယူသည်နှင့်အမျှ ယခုဆိုလျှင် ယခင်က မရှိခဲ့ ဖူးသည့် အဆင့်ပမာဏအထိ နိုင်ငံခြားရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုများ ဝင်ရောက်လာခြင်းကြောင့် မြို့ပြ တိုးချဲ့ခြင်းနှုန်းသည် မြန်မာနိုင်ငံတွင် တစ်စိတ် တစ်ဒေသ မြင့်တက် လာပေသည်။ ရန်ကုန်မြို့၏ အချို့မြို့နယ်များတွင် အိမ်ခြံမြေ ဈေးနှုန်းများ မိုးထိအောင် ထိုးတက်သွားပြီးဖြစ်သည့်အပြင် မြို့တွင်းသို့ ပြည်တွင်း ရွှေပြောင်းနေထိုင်သူများနှင့်အတူ နိုင်ငံခြား စီးပွားရေး လုပ်ငန်းများ၊ ထိုလုပ်ငန်းများမှ စီမံအုပ်ချုပ်သူအရာရှိကြီးများ ဆောင် ကြဉ်းလာသည့် နေစရာနှင့် စီးပွားရေးလုပ်ငန်း လုပ်ရန် နေရာလိုအပ်ချက်ကြောင့် ဖြစ် ပေါ်လာသည့် ဝယ်လိုအားကို ဖြည့်ဆည်းပေးရန် အိုးအိမ်နှင့် လုပ်ငန်းသုံး အဆောက်အအုံများမှာ မလုံလောက်ပေ။

ကျေးလက်ဒေသ များစွာတွင် ဆင်းရဲနွမ်းပါးမှုနှင့် မြေမဲ့ယာမဲ့များ မြင့်မားခြင်းတို့ ကြောင့် ပိုမို ကောင်းမွန်သည့် အခွင့်အလမ်းများကို ရှာဖွေ လာသည်နှင့်အမျှ မြို့သို့ အခြေချ ပြောင်းရွှေ့နေထိုင်မှုများသည်လည်း ပို၍ များလာမည်မှာ သေချာပေသည်။ သို့သော်လည်း ရန်ကုန်တွင် နေ စရိတ်နှင့် စားသောက်သွားလာစရိတ်များသည် လက်ရှိတွင် မြင့်မားသလို နောင်လည်း တက်မှာ ဖြစ်သဖြင့် ရွှေပြောင်း အခြေချ နေထိုင်သူ အများစု သည် မြို့စွန်းမြို့ဖျား မြို့နယ်များတွင်သာ အခြေချကြရပေမည်။ ရန်ကုန်မြို့ရှိမြို့စွန်းမြို့ဖျားဒေသများတွင် ရှိသော စက်မှုဇုန်နေရာများအနီးဝန်းကျင်တွင် စနစ်တကျဖွဲ့ထားခြင်း မဟုတ်သော၊ ဥပဒေမဲ့ဖြစ်သောကျူးကျော်နေထိုင်မှုများသည် ရှိနေပြီးသား ဖြစ်သည်။ သို့သော် ရန်ကုန်မြို့လယ် သို့မဟုတ် ရန်ကုန်မြို့တွင်း မြို့နယ်များသို့ သွားရောက် အလုပ်လုပ်ရသည့်အလုပ်သမားများအတွက် မြို့ပြ အစွန်အဖျားမြို့နယ်များတွင် အခြေချနေထိုင်ခြင်းကြောင့် အထူးသဖြင့် ခေတ်နောက်ကျနေသည့် ဘတ်စ်ကား စနစ်များကြောင့် နေစဉ် အလုပ်သွားရသည့် ခရီးလမ်း အလွန်ကြာသဖြင့် ရေရှည်မှာ အချိန်အားဖြင့်သာမက ငွေအားဖြင့်ပါ အလွန်အမင်း ဝန်ပီ စေ ပါသည်။ မြို့တွင်း ဘတ်စ်ကားများသည် လမ်းလျှောက်သည့် အမြန်နှုန်း ထက် ပျမ်းမျှအားဖြင့် တစ်နာရီလျှင် ၀.၅ မိုင်သာပိုမြန်သည်ဟု ဆိုးလ်အင်စတီကျုမှ ဆိုပါသည်။ အချို့ကမူ ရန်ကုန်မြို့တွင်း၌ ကျူးကျော် နေထိုင်ခြင်း ဖြင့်လည်း ဤပြဿနာကို ဖြေရှင်းရန် ကြိုးစား သော်လည်း သမိုင်းကြောင်းအရတော့ အစိုးရသည် ဤကျူးကျော်သူများကို မြို့စွန်း မြို့ဖျားသို့ အင်အားသုံး ပြောင်းရွှေ့ နေထိုင်စေခြင်းဖြင့်ပြဿနာများ ဖြေရှင်းရန် အလားအလာ ပိုများမည်။

လမ်းပန်းဆက်သွယ်ရေး ပိုမိုကောင်းမွန်ခြင်းနှင့် ရေနံလျှပ်စစ်အား လက်လှမ်းမီ သုံးစွဲရန် ပိုမိုကောင်းမွန်ခြင်း တို့ကြောင့် မြို့တွင်း၌ နေထိုင်ခြင်းကို ပိုမိုကောင်းမွန်သည်ဟု ဤသုတေသနမှ တွေ့ရှိ ပါသည်။ အထူးသဖြင့် မြို့ထဲတွင် ကျူးကျော်နေသူများသည် မြို့စွန်းတွင် ကျူးကျော်နေသူများထက် ဝန်ဆောင်မှုများကို ပိုမိုလက်လှမ်းမီ ရယူနိုင်ခြင်းနှင့် ခရီးသွားလာရသည့်အချိန် ပိုမိုတိုတောင်းခြင်း တို့ကြောင့် အခြေအနေ ပိုကောင်းကြောင်းကို သွားရောက်တွေ့ဆုံခဲ့သော အိမ်ထောင်စုများက ဖော်ပြပါသည်။ မြို့တွင်းမြို့နယ်များတွင် သယ်ယူပို့ဆောင်ရေး ပိုမိုကောင်းမွန်လာခြင်းမှာ လှိုင်မြို့နယ်၌ မြို့ပတ်ရထားလိုင်းကို အသုံးပြုနိုင်ခြင်းကြောင့် မြို့ထဲသွားရန် အချိန်ထက်ဝက်သက်သာစေပါသည်။ မြို့ပတ်ရထား မစီးသော သူများအတွက်လည်း (ဥပမာ - ၎င်းတို့၏ ထုတ်ကုန်များကို ရောင်းချရန်ဖြစ်စေ၊ ကုန်စည်များကို လက်ကားဝယ်ယူရန်ဖြစ်စေ) ဈေးများကို ပို၍ လက်လှမ်းမီ သွားလာ နိုင်ကြသလို (အကယ်၍) ရောဂါ တစ်စုံတစ်ရာ ပြင်းပြင်းထန်ထန် ဖြစ်ခဲ့လျှင်သော် လည်းကောင်း ကိုယ်ဝန်ဆောင်စဉ် ကျန်းမာရေးချို့တဲ့လျှင်

သော်လည်း ကောင်း) ဆေးရုံများသို့ ပို၍ လက်လှမ်းမီ ဆေးကုသမှုခံယူနိုင်ခြင်းတို့ သည် မြို့စွန့်တွင်နေထိုင်သူများထက် ပို၍ကောင်းမွန်သည်ကိုတွေ့ရသည်။ လမ်းပန်းဆက်သွယ်ရေး ပိုကောင်းသော်လည်း မြို့တွင်းနေသူများထံမှ ခြောက်ဦး လျှင်တစ်ဦးသာ ၎င်းတို့နေထိုင်ရာ မြို့နယ်၏ အပြင်ကို ထွက်၍ အလုပ်လုပ်ရသော်လည်း မြို့စွန့်မြို့များ နေထိုင်သူများကို မေးမြန်းသည့် အခါတွင်မူ သုံးယောက်လျှင် တစ်ယောက်သည် ၎င်းတို့ မြို့နယ် အပြင်ဘက်သို့ ထွက်၍ အလုပ်လုပ်ရ သည်ကိုတွေ့ရှိရပါသည်။ ဤသည်မှာလည်း မြို့တွင် ကျူကျော် နေထိုင် သူများသည် အနီးအနားရှိ အလယ်အလတ် တန်းစား ရပ်ကွက်များထံ အလုပ်အကိုင်ရရန် အခွင့်အလမ်း ပိုမိုများပြားခြင်းကြောင့်လည်း ဖြစ်နိုင် ပါသည်။ အလယ် အလတ်တန်းစား ရပ်ကွက်များသည် မြို့အစွန်အဖျားရှိ ကျူကျော် ရပ်ကွက်များ၏ အနီးအနားတွင် မရှိတတ်ကြပေ။

ဤသုတေသနတွင် စက်မှုဇုန်များရှိရာ မြို့စွန့်မြို့များတွင် နေထိုင်ကြသော် လည်း ဖြေဆိုသူများထံမှ မည်သို့တစ်ဦး တစ်ယောက်မျှ စက်ရုံများတွင်ပုံမှန်အလုပ် မရှိကြပေ။ ဥပမာ - စက်ရုံလုပ်သားများကို အစားအသောက် ရောင်းခြင်း ဖြင့်သာ အသက်မွေး ဝမ်းကျောင်း ကြောင်း သုတေသနမှ သိရှိ ရပါသည်။ ဦးတည် အုပ်စုဖွဲ့ ဆွေးနွေးပွဲများတွင် မည် သည့်အတွက်ကြောင့် စက်ရုံများတွင် ပုံမှန်အလုပ် များ မလုပ်ကြသနည်းဟူသော မေးခွန်းကို သုတေသန ပညာရှင်က မေး မြန်းခဲ့ပါသည်။ အဖြေကမူ ထိုအလုပ်များတွင် အနည်းဆုံး ပညာရေး သတ်မှတ်ချက်များရှိသောကြောင့် ကျူကျော် နေထိုင်သူများ အနေဖြင့် ထိုအလုပ်များကို လက်လှမ်းမမီကြောင်း၊ ထို့အပြင် စက်ရုံများသည်လည်း ဘဏ္ဍာမှု ဖွဲ့စည်း အတွင်း ကျန်းမာရေးကောင်းသည့် အလုပ်သမားများကို သာ ငှားရမ်းကြောင်း ဖြေကြား ခဲ့ကြပါသည်။ မြို့စွန့် မြို့များ တွင် နေထိုင်သူ ကျူကျော်အများစုသည် သူတို့အချင်းချင်း စားသုံးသည့် ကုန်စည်များနှင့် ဝန်ဆောင်မှုများကို ရောင်းချခြင်းဖြင့်လည်း အသက်မွေးကြသည်။

ဤနည်းအားဖြင့် မြို့စွန့်မြို့များတွင် ကျူကျော်နေထိုင်မှုသည် “မြို့ကြီးအတွင်းမှ မြို့တစ်ခု” ကဲ့သို့ဖြစ်နေပြီး ဥပဒေ ဖြင့် စနစ်တကျ ထိန်းကျောင်းထားခြင်း မရှိသော အလွတ်သဘော စီးပွားရေးစနစ်လည်း ရှိနေသည်။ ထိုကျူကျော် ရပ်ကွက်များတွင် စားသောက်ကုန်များနှင့် ကုန်စည်များကို အိမ်နီးနားချင်း၊ ရပ်ကွက်တွင်း နေထိုင်သော အခြား ကျူကျော်နေထိုင်သူများကို ရောင်းချသည့် ဈေးသည်များ၊ ရေရောင်းသူများ၊ ငွေချေးသူများနှင့် တရားဝင် မဟုတ် သော အိမ်ပွဲစားများ စသဖြင့်အလုပ်အကိုင်အများစုကိုလည်း ကျူကျော် နေထိုင်မှုကပဲ ဖန်တီးပေးလျက်ရှိသည်။ တကယ်တော့ စီးပွားရေးအခြေ အနေ ပို၍ တောင့်တင်းသော ကျူကျော်နေထိုင်သူများသည် ဤ လုပ်ငန်းများကိုပင် လုပ်ကိုင်နေကြသည်။ ၎င်းတို့သည် ရေတွင်းများ၊ ရေစုပ်စက်များ ပိုင်ဆိုင်ပြီး ရေပေးဝေမှုနှင့် ရောင်းချမှုကို တစ်ဦး တည်း လက်ဝါးကြီးအုပ် ရယူထားကြသည်။ အခြားကျူကျော်များကိုလည်း ငွေတိုးချေးပြီး ထိုငွေတိုးချေးဝန်ဆောင် မှုသည်လည်း အမြဲလိုအပ်နေသည်။ ထို့ကြောင့် စက်မှုဇုန်များသည် နှစ်စဉ်ပုံမှန်အလုပ်ရှာနေသောကျူကျော်ရွှေ့ပြောင်း နေထိုင် သူများကို ဆွဲဆောင်နေမည်ဖြစ်သော်လည်း ဤသုတေသနအရ ဤ စက်မှုဇုန်များသည် မြေပြင်ပေါ်တွင် ပုံမှန် အလုပ် လိုအပ်ချက်များကို အမှန်တကယ် ပြည့်မီမှု ရှိမရှိမှ သံသယဝင်ဖွယ်အဖြစ် ဤသုတေသနမှ တွေ့ရှိရသည်။ ထိုသို့ဖြစ်မည့်အစားဤကျူကျော်လူထုအတွက် အလယ်တန်းစားရပ်ကွက်များနှင့် နီးခြင်းသည်စက်ရုံများနှင့်နီးခြင်း ထက် ပိုမို အလုပ်အကိုင် အခွင့်အလမ်း ပိုမိုအားကောင်းကြောင်း ဤသုတေသန၏ ရလဒ်များအရ တွေ့ရှိရပါသည်။ သုတေသနလုပ်ခဲ့သည့် မြို့တွင်းမြို့နယ် နှစ်မြို့နယ်လုံးတွင် အလယ်အလတ်တန်းစား လူတန်းစားများအတွက် အကူအညီပေးသော အိမ်ဖော်၊ အိမ်အကူ၊ လုံခြုံရေးအစောင့်ကဲ့သို့သော အလုပ်အကိုင်များ ပိုမိုများပြားသည်ကို တွေ့ရှိခဲ့ ရပါသည်။

မြို့ပြအခြေခံ ဝန်ဆောင်မှုများကို တိုးချဲ့မြှင့်တင်မှုများသို့ တိုးပေးရန် မစွမ်းနိုင်သော အစိုးရကြောင့် သာမက အလုပ် သွားရန် မခံစားနိုင်လောက်အောင် အလွန်ကြာမြင့်ခြင်းတို့ကြောင့် အစိုးရ၏ သမိုင်း တစ်လျှောက်အလေ့အထ အရ ရန်ကုန်မြို့ထဲမှ ကျူကျော်များကို ဖယ်ရှားပြီး အစွန်အဖျားတွင် ရှိသော မြို့သစ်များသို့ နေရာချပေးခြင်းသည် ရေရှည် မ တည်တံ့ မခိုင်မြဲ နိုင်သည်ကိုလက်ရှိမြေပြင်ပေါ်တွင် ဖြစ်ပေါ်နေသည့် အခြေအနေများ၊ သတင်းမီဒီယာတွင် ရေးသား ထုတ်လွှင့်နေသည်များကို ဂျပန်နိုင်ငံတကာပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ရေးဌာန (JICA)နှင့် ရန်ကုန်မြို့တော် စည်ပင်သာယာရေးကော်မတီ (YCDC)တို့၏ မဟာစီမံကိန်းတို့ သုံးသပ်ချက်တို့အရ တွေ့ရှိခဲ့ပါသည်။

စနစ်တကျ စုဖွဲ့ထားခြင်း မဟုတ်သော်လည်း ထုံးနည်းစံ မကျ၊ အလွတ်သဘောပုံစံမှာ မြို့ကြီးပေါင်းများစွာတွင် တွေ့နေရသည့် စနစ်ပုံစံဖြင့် အစိုးရက (ဥပမာ အိန္ဒိယ၊ အီဂျစ်) များသောအားဖြင့် သည်းခံပေးထားသည်။ အခြား သို့သော် မြန်မာနိုင်ငံတွင် တခြားနိုင်ငံများနှင့် မတူပဲ ကျူကျော်များကို အင်အားသုံးဖယ်ရှားခြင်းသည် ကျူကျော်များ အတွက် ခြိမ်းခြောက်မှု အန္တရာယ်တစ်ခု ဖြစ်ပါသည်။ ထို့ကြောင့်ပင် ဤသုတေသနတွင် ပါဝင် ဖြေကြားခဲ့သည့် အမှု တေဆုံးသောမိသားစုများမှ ၎င်းတို့ အနာဂတ် အတွက် အကြီးမားဆုံးသောမျှော်မှန်းချက်မှ အိုးအိမ်နေထိုင်ခွင့် လုံခြုံမှု ဟု ပြောပြခဲ့ကြသည်။ ကျူကျော်ရန် စဉ်းစားခြင်းသည် ဆင်ခြင် တုံတရားကို အခြေခံသော ရွေးချယ်မှုတစ်ခုပင် ဖြစ် သဖြင့် တွေ့ဆုံ မေးမြန်းခဲ့သည့် မိသားစုပေါင်းများစွာသည် အိမ်လခကြောင့်သာ ယခုလို ကျူကျော်များ ဖြစ်လာရပေ သည်။ ထမင်းနပ်မှန်ရန်နှင့် ကျောင်းစရိတ် တတ်နိုင်ရန် ငှားထားသည့်အိမ်မှ ရွှေ့ပြောင်းပြီး ကျူကျော်အဖြစ် နေထိုင် မည်လား၊ သို့တည်းမဟုတ် ဆက်လက်ပြီး ကြီးမြင့်လာမည့် အိမ်လခများကို ပေးမည်လား၊ နှစ်ခုလုံးတော့ မတတ်နိုင် သော အခြေအနေတွင် မဖြစ်မနေ ဆုံးဖြတ်ချက်ချရမည့် နေရာသို့ ရောက်သွားခဲ့သည်။ ဒုတိယအဖြေကို ရွေးချယ် လိုက်လျှင် ထမင်းနပ်မှန်၊ လျှော့စားရခြင်း၊ ကလေးများကို ကျောင်းထုတ်ရခြင်း စသည့် အနုတ်သဘောဆောင်သည့် ပြဿနာဖြေရှင်းသည့် မဟာဗျူဟာများလိုအပ်လာပေမည်။ ကျူကျော်တို့ စဉ်းစား ဆင်ခြင်ပုံကို နားလည်သဘော ပေါက်ခြင်းဖြင့်ကြောင့် အာဏာပိုင် အဖွဲ့ အစည်းများသည် ကျူကျော်နေထိုင်သူများနှင့် ထိပ်တိုက် ပြဿနာဖြစ် နေ မည့် အစားကျူကျော်သူများနှင့်အတူ အဖြေများရှာဖွေရင်းအတူတကွ လက်တွဲ ဆောင်ရွက်နိုင်ပေမည်။

